

PARTICULARITĂȚILE NIVELULUI DE TRAI AL PENSIONARILOR DIN MEDIUL RURAL DIN REPUBLICA MOLDOVA

Anatolii ROJCO, Doctor în Economie, Conferențiar Cercetător,
Institutul Național de Cercetări Economice,
Academia de Studii Economice din Moldova

E-mail: rojco@mail.ru

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2089-696X>

Ecaterina HEGHEA, Doctor în Economie, Cercetător Științific,
Institutul Național de Cercetări Economice,
Academia de Studii Economice din Moldova

E-mail: ecaterinaheghea@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7677-8295>

DOI: <https://doi.org/10.36004/nier.cecg.II.2024.18.30>

Abstract. *The relevance of the topic is due to the fact that the problem of improving the standard of living of pensioners occupies an important place in the implementation of social policy in the Republic of Moldova. This problem is of particular importance for rural pensioners, whose standard of living and living conditions are significantly worse than those of urban pensioners. The purpose of the study is to determine the features of the formation of the standard of living of rural pensioners and to carry out a comparative analysis of their main indicators. The following research methods were used: analysis and synthesis, monographic, statistical, comparison, analogs, etc. The information base of the study is the results of a survey of household budgets conducted by the National Bureau of Statistics, as well as data from the Ministry of Labor and Social Protection. Research results: the main characteristics of the way of life and living conditions of rural pensioners, which affect the formation of the features of their standard of living, were determined; a comparative assessment of the level and structure of disposable income and consumer spending of rural pensioners in relation to the entire rural population, as well as to urban pensioners, was carried out. For rural pensioners, the need for their orientation to feasible employment in the labor market and receiving additional income on this basis is very urgent.*

Keywords: *standard of living, rural pensioners, urban pensioners, disposable income, consumer spending, living comfort*

JEL: H50, I31, J14

UDC: 316.334.3-053.9(478-22)

Introducere. Formarea nivelului de trai al oamenilor este influențată de o serie de factori, printre care un rol important îl joacă specificul modului și condițiilor vieții cotidiene. Acest lucru este valabil și pentru grupul socioeconomic al pensionarilor, al căror număr are o tendință de creștere în contextul îmbătrânirii populației din Republica Moldova, în special pentru cei din mediul rural, al căror

mod de viață este determinat în mare măsură de contextul rural în care trăiesc. Acest fapt ridică necesitatea obiectivă de a determina principalele caracteristici ale modului și condițiilor de viață ale pensionarilor din mediul rural, caracteristice nivelului lor de trai. La evaluarea nivelului de trai al pensionarilor din mediul rural, principala sursă de informație sunt datele cercetării bugetelor gospodăriilor casnice. Ele indică dominantă rurală în distribuția gospodăriilor casnice după medii. În mediul rural, gospodăriile cu pensionari reprezintă 38,7% din total, comparativ cu 26,4% în mediul urban. De asemenea, persoanele de 60 de ani și peste constituie 23,6% din populația rurală, în timp ce, în mediul urban, acestea reprezintă 21,1% (Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova, 2023). Datele menționate ne permit să analizăm particularitățile formării nivelului de trai al pensionarilor din mediul rural și să realizăm o evaluare comparativă a indicatorilor de bază ai acestora în raport cu întreaga populație rurală, precum și cu pensionarii din mediul urban. În aceste scopuri se utilizează principalii indicatori care caracterizează nivelul de trai – veniturile disponibile și cheltuielile de consum.

Conținutul principal. Tranziția persoanei la statutul de „pensionar” influențează serios schimbarea stilului și modului său de viață, atitudinile și obiceiurile sale anterioare, precum și particularitățile activității sale vitale care au fost stabilite de-a lungul multor ani, devin irelevante. Procesele de izolare socială se intensifică, iar situația financiară a unei persoane care s-a pensionat se înrăutățește brusc. În mediul urban, dacă un pensionar nu continuă activitatea de muncă la locul anterior, oportunitățile sale de angajare sunt extrem de limitate și, prin urmare, principala sa sursă de venit este pensia. Pentru rezidenții din mediul rural, pensionarea este, de asemenea, asociată cu o schimbare a modului lor de viață, dar aceasta nu are consecințe negative atât de semnificative ca pentru locuitorii din mediul urban. Aceasta se datorează faptului că munca pe terenurile gospodărești ocupă un loc important în bugetul de timp al locuitorilor din mediul rural, inclusiv al celor vârstnici, dar apti de muncă. Prin urmare, la pensionare, un locuitor din mediul rural nu își schimbă radical modul de viață deja stabilit. Totodată, el își petrece mult mai mult timp prelucrând terenul său agricol, asigurându-și astfel familia cu produse alimentare din producția proprie. În condiții favorabile, această activitate îi permite să obțină produse în volume suficiente, nu doar pentru satisfacerea nevoilor alimentare ale familiei, ci și pentru comercializarea acestora pe piață, ceea ce oferă pensionarilor din mediul rural posibilitatea să obțină un venit suplimentar la pensie din vânzarea produselor agricole cultivate. Aceasta reprezintă particularitatea formării veniturilor pensionarilor rurali, în structura cărora pensiile și veniturile din activitatea individuală agricolă ocupă pozițiile de frunte. În mediul urban, veniturile pensionarilor ocupați se formează în principal din pensii și salarii, însă numărul covârșitor al pensionarilor inactivi trăiește exclusiv din pensii.

Particularitățile formării cheltuielilor de consum ale pensionarilor se datorează faptului că volumul nevoilor acestora este mult mai mic decât cel al persoanelor în vârstă aptă de muncă. Structura acestor nevoi este de asemenea diferită. Pensionarii aproape că nu au nevoie de haine și încălțăminte noi, bunuri de

folosință îndelungată, servicii educaționale și alte servicii. Pensionarii din mediul rural au nevoie, într-o măsură mult mai mare decât cei din mediul urban, de reparații și întreținere a locuințelor. Spre deosebire de pensionarii din orașe, aceștia au o nevoie semnificativă de semințe, îngrășăminte, erbicide și unelte agricole pentru a-și prelucra terenurile. O particularitate a comportamentului de consum al pensionarilor este că aceștia nu consideră necesar să cheltuie bani pentru vacanțe și călătorii, construirea de noi locuințe, achiziționarea autovehiculului și a bunurilor de lux. Acest comportament se explică nu numai prin nivelul scăzut al veniturilor, ci și prin mentalitatea lor. Pentru pensionari, casa, copiii, nepoții, lucrurile vechi cu care se asociază diverse evenimente din viața anterioară sunt prioritare decât călătoriile în străinătate sau hainele și încălțăminte nouă. Pentru pensionarii din mediul rural, un obicei durabil este agricultura și îngrijirea nepoților. De o importanță deosebită este grija pensionarilor din mediul rural pentru nepoții ai căror părinți au plecat la muncă în străinătate. Acest lucru se datorează faptului că migrația forței de muncă la scară largă este caracteristică zonelor rurale.

Veniturile disponibile. Se constată o creștere semnificativă a veniturilor medii ale pensionarilor, care în ritmul său a depășit creșterea veniturilor întregii populații. În anul 2023, veniturile medii per un pensionar au constituit 4174,4 lei pe lună (Figura 1), adică cu 70,8% mai mult decât în anul 2019 (la o creștere a veniturilor a întregii populații cu 70,6%). Veniturile medii ale pensionarilor urbani au crescut în mod deosebit de semnificativ. În perioada 2019-2023, acestea au crescut de la 2718,6 lei la 4959,6 lei (cu 82,4%), în timp ce pentru pensionari rurali – de la 2308,8 lei la 3795,4 lei (cu 64,4%). Această creștere a depășit ritmul de creștere a veniturilor medii ale locuitorilor din mediul urban (76,8%) și a celor din mediul rural (59,9%).

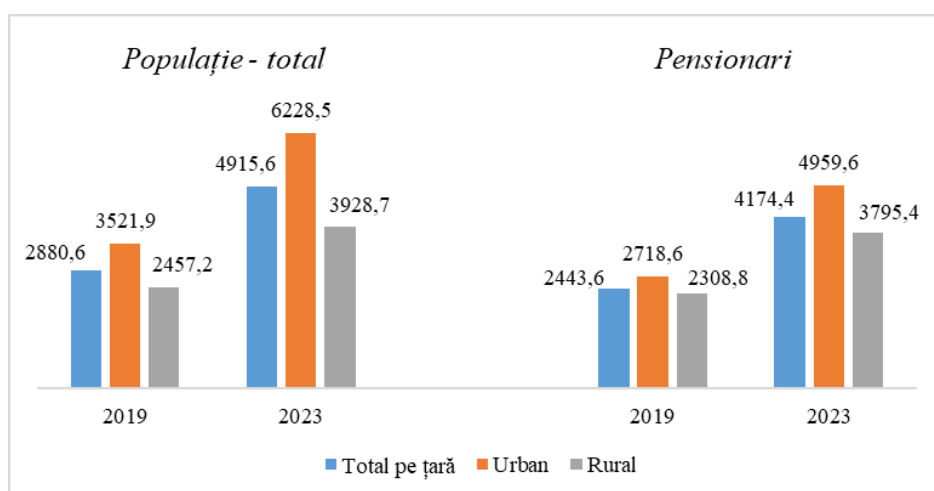

Figura 1. Veniturile disponibile medii ale populației Republicii Moldova (lei pe lună), 2019-2023

Sursa: elaborată de autori în baza datelor BNS

În pofida ratelor mai mari de creștere a veniturilor medii ale pensionarilor, valoarea acestora a fost semnificativ mai mică decât veniturile medii ale întregii populații. În 2023, veniturile medii ale pensionarilor au fost cu 741,2 lei (sau 15,1%) mai mici decât media pentru întreaga populație. În mediul urban acest „decalaj” a fost de 1268,9 lei, sau 20,4%, iar în mediul rural – 133,3 lei, sau 3,5%. Totodată, comparativ cu anul 2019, „decalajul” dintre veniturile disponibile medii ale pensionarilor și nivelul mediu (în termeni procentuali) practic nu s-a modificat în profilul „total pe țară” (15,1%) și a scăzut de la 22,8% la 20,4% (în mediul urban) și de la 6,0% la 3,5% (în mediul rural). Această situație se datorează faptului că în 2019-2023 ritmul de creștere a veniturilor medii ale pensionarilor (70,8%) a fost comparabil cu creșterea veniturilor medii ale întregii populații (70,6%). În același timp, veniturile medii ale pensionarilor din mediul urban au crescut cu 82,4%, iar cele ale pensionarilor din mediul rural – cu 64,4%, iar aceștia au crescut într-un ritm mai rapid decât veniturile medii ale locuitorilor din mediul urban și din mediul rural (76,8% și 59,9, respectiv). Astfel, a existat o tendință pozitivă de reducere a „decalajului” dintre veniturile pensionarilor și veniturile populației totale.

Pensionarii din mediul rural se află într-o situație financiară mai dificilă.

În anul 2019, veniturile medii ale acestora au constituit 2308,8 lei (cu 409,8 lei, sau cu 15,1% mai puțin decât la pensionari din mediul urban). În 2023, veniturile pensionarilor din mediul rural au ajuns la 3795,4 lei, iar „decalajul” dintre veniturile disponibile medii ale pensionarilor care locuiesc în mediile urban și rural a fost de 1164,2 lei, sau 23,5%. Tendința negativă a pensionarilor din mediul rural de a rămâne în urma pensionarilor din mediul urban în ceea ce privește nivelul veniturilor medii s-a intensificat.

Decalajul dintre pensionarii rurali și pensionarii urbani în multe componente ale veniturilor disponibile atinge valori semnificative. Aceasta se referă, în primul rând, la veniturile din proprietate, pentru care în 2023 diferența dintre pensionarii din mediul rural și cei din mediul urban era de 93,5% (Tabelul 1). Există, în defavoarea pensionarilor din mediul rural, un „decalaj” semnificativ între aceștia și pensionarii din mediul urban în veniturile din activitatea salarială (57,2%), indemnizații pentru copii (50,0%), pensii (35,6%), prestațiilor sociale în general (31,0%). În același timp, în favoarea pensionarilor din mediul rural, între aceștia și pensionarii urbani s-a creat un „decalaj” în veniturile din activitatea individuală agricolă (de 17,6 ori), în cuantumul ajutorului social (de 2,5 ori), remitențe (23,9%), venituri din activitatea individuale non-agricolă (18,3%). Situația este agravată de faptul că pensionarii din mediul rural rămân în urma pensionarilor din mediul urban în acele componente ale veniturilor disponibile, a căror mărime constituie valoarea semnificativă.

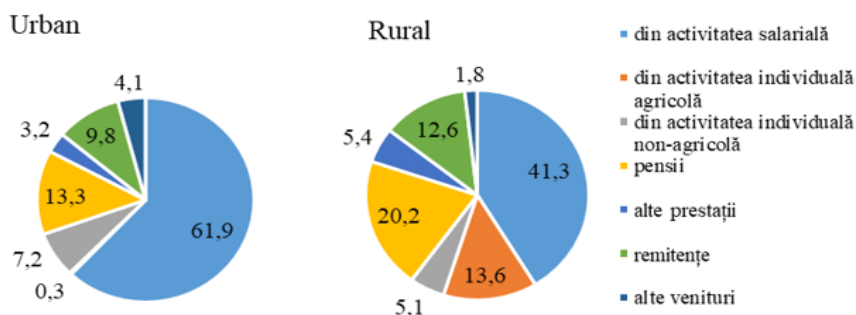
Tabelul 1. Veniturile disponibile medii ale pensionarilor, 2023, lei pe lună

	Urban	Rural	«Decalaj» între «Rural» și «Urban»	
			lei	%
Total	4959,6	3795,4	-1164,2	-23,5
<i>inclusiv</i>				
din activitatea salarială	794,4	340,0	-454,4	-57,2
din activitatea individuală agricolă	25,4	472,1	+446,7	+17,6 ori
din activitatea individuală non- agricolă	60,2	71,2	+11,0	+18,3
din proprietate	4,6	0,3	-4,3	-93,5
Prestații sociale	3691,8	2546,3	-1145,3	-31,0
<i>din care pensii</i>	3548,0	2284,7	-1263,3	-35,6
indemnizații pentru copii	22,2	11,1	-11,1	-50,0
ajutor social	2,4	8,3	+5,9	+248,8
Alte venituri	383,2	365,5	-17,7	-4,6
din care remitențe	227,1	281,4	+54,3	+23,9

Sursa: calculat de autor în baza datelor BNS

Structura veniturilor disponibile medii ale pensionarilor, prezintă diferențe semnificative față de structura veniturilor întregii populații. În structura veniturilor disponibile ale pensionarilor care locuiesc atât în mediul urban, cât și în cel rural, primează prestațiile sociale sub formă de pensii. Totodată, în veniturile populației urbane și rurale predomină veniturile din activitatea salarială (Figura 2). A doua poziție în structura veniturilor disponibile ale pensionarilor din mediul urban este ocupată de veniturile din activitatea salarială, iar pentru pensionarii din mediul rural – veniturile din activitatea individuală agricolă, în timp ce în structura veniturilor atât ale populației urbane, cât și ale populației rurale – pensiile. A treia poziție în structura veniturilor disponibile ale pensionarilor din mediul urban este ocupată de remitențe, iar cea a pensionarilor din mediul rural de veniturile din activitatea salarială. În același timp, în structura veniturilor atât a populației urbane, cât și a celei rurale, remitențele ocupă locul trei.

Populație – total

Pensionari

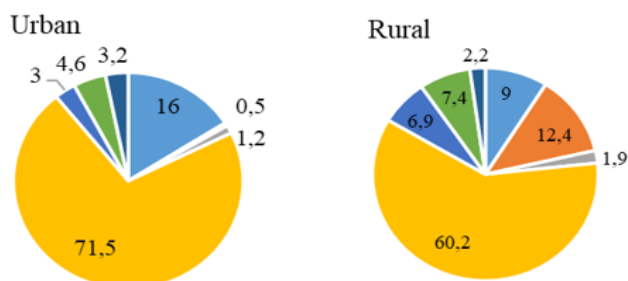

Figura 2. **Structura veniturilor disponibile medii ale populației, 2023, %**
Sursa: elaborată de autori în baza datelor BNS

Componentele individuale în formarea veniturilor pensionarilor urbani și pensionarilor rurali au o importanță diferită. Astfel, având în vedere întâietatea pensiilor în structura veniturilor disponibile ale pensionarilor care locuiesc atât în mediul urban, cât și în cel rural, contribuția acestora la formarea acestor venituri nu este identică. Ponderea pensiilor în structura veniturilor pensionarilor din mediul urban este de 71,5%, în timp ce cea a pensionarilor din mediul rural este de 60,2% (Figura 2). Aceasta indică faptul că importanța pensiilor în formarea veniturilor pentru pensionarii din mediul urban este mai mare decât pentru pensionarii din mediul rural. O particularitate a formării veniturilor pensionarilor este că locul doi în structura veniturilor disponibile ale locuitorilor urbani îl ocupă veniturile din activitatea salarială (16,0%), în timp ce în rândul locuitorilor din mediul rural ocupă locul trei (9,0%). Importanța veniturilor din activitatea salarială în formarea veniturilor pentru pensionarii din mediul urban este de 1,8 ori mai mare decât pentru pensionarii din mediul rural. Totodată, locul doi în structura veniturilor disponibile ale pensionarilor din mediul rural este ocupat de veniturile din activitatea individuală agricolă (12,4%), în timp ce pentru pensionarii din mediul urban este de doar 0,5%. O trăsătură caracteristică este ponderea mai mare a remitențelor în veniturile disponibile ale pensionarilor din mediul rural (7,4%) decât ale pensionarilor din mediul urban (4,6%). Faptul ce determină importanța lor mai mare (de 1,6 ori) în formarea de venituri pentru pensionarii din mediul rural decât pentru pensionarii din mediul urban.

Cheltuielile de consum. Ritmul de creștere a cheltuielilor medii de consum ale pensionarilor (cu excepția celor din mediul rural) rămâne în urmă față de creșterea cheltuielilor de consum ale întregii populații. În anul 2023, cheltuielile medii de consum ale pensionarilor au constituit 3731,8 lei pe lună (Figura 3), adică cu 52,3% mai mult decât în 2019 (la o creștere a cheltuielilor de consum ale întregii populații cu 52,5%). În rândul pensionarilor din mediul urban, cheltuielile de consum (4229,3 lei pe lună) au crescut cu 50,2%, în timp ce în rândul populației urbane – cu 55,4%. Pentru pensionari din mediul rural s-a observat o situație inversă: cheltuielile medii de consum ale acestora (3491,6 lei pe lună) au crescut mai rapid decât creșteau cheltuielile de consum ale populației rurale (53,8% și 45,1% respectiv).

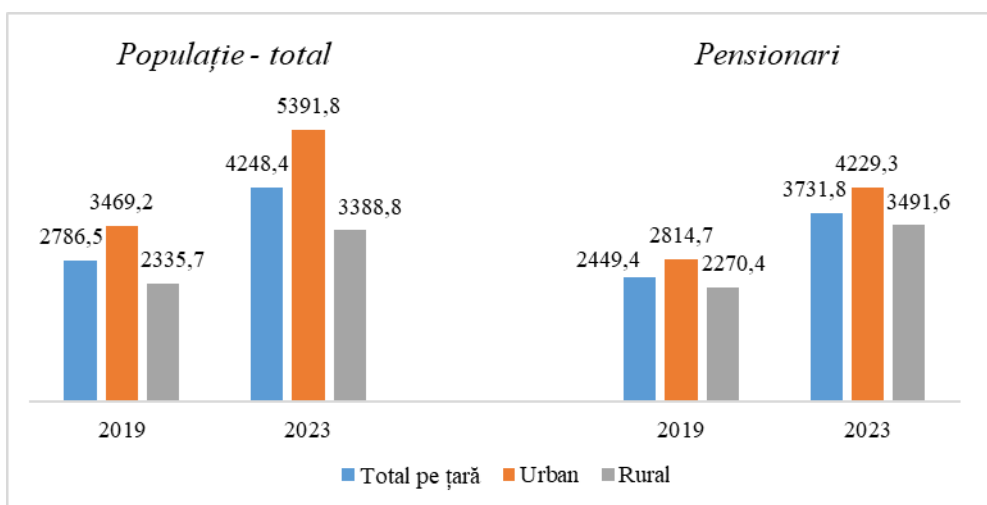

Figura 3. Cheltuielile medii de consum ale populației Republicii Moldova, (lei pe lună), 2019-2023

Sursa: elaborată de autori în baza datelor BNS

Raportul dintre cheltuielile medii de consum ale pensionarilor și cele ale întregii populații variază în funcție de locul de reședință. La nivel național și în mediul urban, se observă un decalaj semnificativ între valorile cheltuielilor de consum ale pensionarilor și nivelul mediu al cheltuielilor de consum ale întregii populații. În 2023, cheltuielile medii de consum ale pensionarilor în profilul „total pe țară”, a fost cu 756,8 lei (17,8%) mai mici decât media pentru întreaga populație. În mediul urban, acest „decalaj” a fost mai semnificativ – 1162,5 lei, sau 21,6%. Dimpotrivă, pentru pensionarii din mediul rural, valoarea cheltuielilor de consum a depășit nivelul mediu cu 102,8 lei (2,9%). Ca urmare, comparativ cu anul 2019, „decalajul” dintre cheltuielile de consum ale pensionarilor și nivelul mediu al cheltuielilor de consum ale populației în profil „total pe țară” a crescut de la 12,1% la 17,8%, iar pentru pensionari-urbani acest „decalaj” a crescut de la 18,9% la 21,6%. Următoarea situație este tipică pentru pensionarii din mediul rural: dacă în 2019 valoarea cheltuielilor de consum a acestora a fost cu 2,8% mai mică decât nivelul mediu, atunci în 2023, dimpotrivă, a fost mai mare cu 2,9%. Astfel, există

atât o tendință negativă: „decalajul” între cheltuielile de consum ale pensionarilor și nivelul mediu al cheltuielilor de consum ale populației în profil „total pe țară” și „mediul urban” este în creștere, precum și o tendință pozitivă: în 2023, spre deosebire de 2019, s-a consemnat că valoarea cheltuielilor de consum ale pensionarilor din mediul rural a depășit nivelul mediu al cheltuielilor de consum ale populației în profil „mediul rural”.

A existat o tendință pozitivă de reducere a decalajului dintre cheltuielile medii de consum ale pensionarilor rurali și cei urbani. În 2019, cheltuielile medii de consum ale pensionarilor din mediul rural au constituit 2270,4 lei (cu 544,3 lei, sau cu 19,3% mai puțin decât la pensionari din mediul urban). În 2023, cheltuielile de consum ale pensionarilor din mediul rural au crescut până la 3491,6 lei, iar „decalajul” dintre cheltuielile medii de consum ale pensionarilor care locuiesc în mediul urban și rural a constituit 737,7 lei, sau 17,4%. Vom remarca că reducerea decalajului dintre pensionarii rurali și pensionarii urbani în ceea ce privește nivelul lor de cheltuieli de consum s-a produs pe fondul tendinței opuse – decalajul din ce în ce mai mare dintre pensionarii rurali și pensionarii urbani în ceea ce privește nivelul veniturilor lor disponibile.

După multe destinații ale cheltuielilor de consum, nivelul cheltuielilor pensionarilor din mediul rural este semnificativ mai scăzut decât al pensionarilor din mediul urban, în timp ce, în unele dintre ele, dimpotrivă, cheltuielile de consum ale pensionarilor din mediul rural depășesc cheltuielile pensionarilor din mediul urban. Diferența dintre cheltuielile pensionarilor din mediul rural și cei din mediul urban este deosebit de semnificativă în ceea ce privește sumele alocate pentru „restaurante și hoteluri” și „recreere și cultură”, care, în 2023, au reprezentat respectiv 85,4% și 64,8% (Tabelul 2). Există un decalaj semnificativ, în defavoarea pensionarilor din mediul rural, față de cei urbani în cheltuielile pentru sănătate (45,4%), achiziționarea de băuturi alcoolice și produse din tutun (40,0%), transport (25,0%). Sub nivelul mediu (17,4%), pensionarii din mediul rural continuă să rămână în urma pensionarilor din mediul urban în ceea ce privește cheltuielile pentru serviciile de telecomunicații (15,7%), produse alimentare (14,5%), întreținerea locuințelor (8,4%) și servicii educaționale (6,1%). În același timp, în favoarea pensionarilor din mediul rural, între aceștia și pensionarii din mediul urban s-a dezvoltat un „decalaj” în ceea ce privește cheltuielile pentru achiziționarea îmbrăcăminte și încălțăminte (6,2%), precum și dotarea locuințelor (7,3%). Astfel de diferențe în destinații de cheltuieli ale consumatorilor se datorează în principal specificului și particularităților stilului și modului de viață al pensionarilor din mediul urban, pe de o parte, și pensionarii din mediul rural, pe de altă parte.

Tabelul 2. **Cheltuielile medii de consum în gospodăriile casnice cu statut social-economic „pensionari”, 2023, lei pe lună**

	Urban	Rural	«Decalaj» între «Rural» și «Urban»	
			lei	%
Total	4229,3	3491,6	-737,7	-17,4
inclusiv				
produse alimentare	1956,9	1673,7	-283,2	-14,5
băuturi alcoolice și tutun	65,7	39,4	-26,3	-40,0
îmbrăcăminte și încălțăminte	195,5	207,7	+12,2	+6,2
întreținerea locuinței	874,5	800,9	-73,6	-8,4
dotarea locuinței	173,5	186,2	+12,7	+7,3
sănătate	328,4	179,2	-149,2	-45,4
transport	138,2	103,7	-34,5	-25,0
telecomunicație	159,6	134,6	-25,0	-15,7
recreere și cultură	80,2	28,2	-52,0	-64,8
educație	3,3	3,1	-0,2	-6,1
restaurante și hoteluri	85,5	12,5	-73,0	-85,4

Sursa: calculat de autor în baza datelor BNS

Structura cheltuielilor medii de consum ale pensionarilor este foarte asemănătoare cu structura cheltuielilor de consum ale populației totale. În structura cheltuielilor de consum ale pensionarilor, precum și a populației totale care locuiește atât în mediul urban, cât și în mediul rural, primează cheltuielile pentru produse alimentare (Figura 4). Valoarea acestora include nu numai cheltuielile de cumpărare a produselor alimentare, ci și produsele consumate, evaluate în termeni monetari, cultivate pe terenurile gospodărești. Poziția a doua în structura cheltuielilor de consum, atât pentru pensionari, cât și pentru populația totală, este ocupată de cheltuielile de întreținere a locuinței, incluzând plata serviciilor de alimentare cu apă și canalizare, furnizarea de energie electrică și gaze. Poziția a treia în structura cheltuielilor de consum ale pensionarilor din mediul rural, precum și a populației rurale totale, este ocupată de cheltuielile pentru achiziționarea de îmbrăcăminte și încălțăminte. O situație diferită este tipică pentru mediul urban: al treilea loc în structura cheltuielilor de consum ale pensionarilor urbani este ocupat de cheltuielile pentru menținerea sănătății, în timp ce la populația urbană totală este ocupată de cheltuieli pentru alte bunuri și servicii, care includ: în special, cheltuielile pentru educație și vizitarea restaurantelor și cafenelelor, cazarea la hotele, achiziționarea de băuturi alcoolice și produse din tutun.

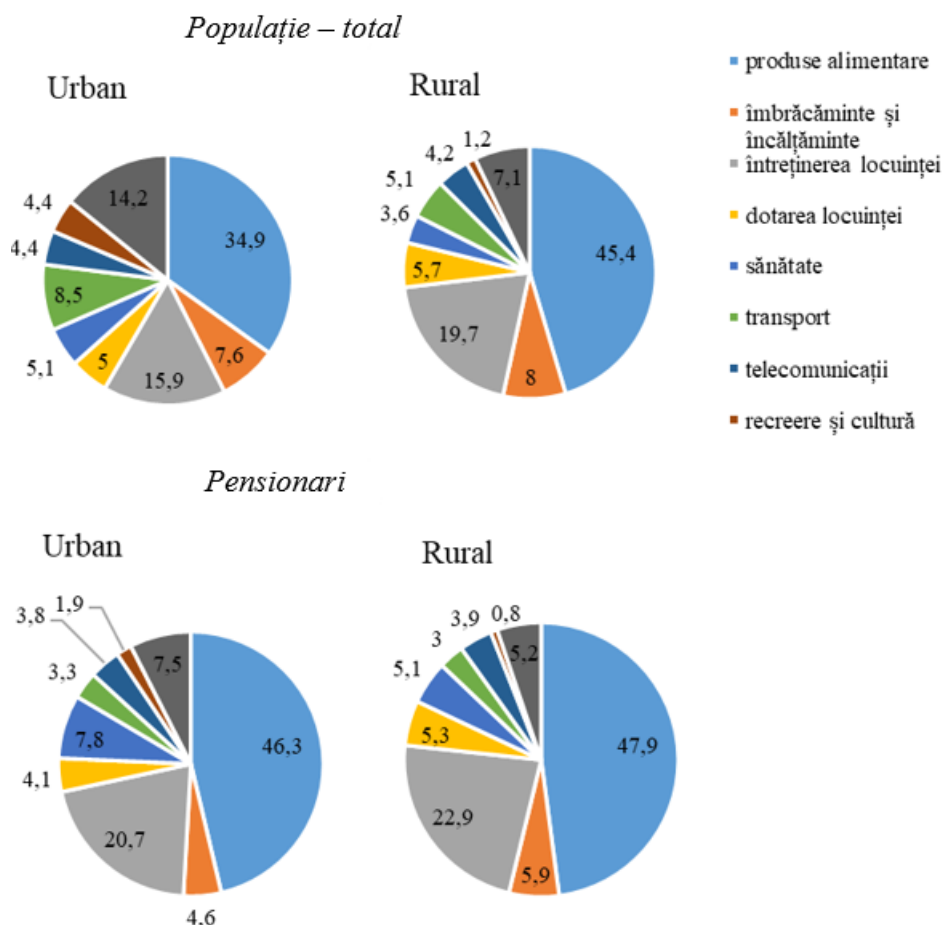

Figura 4. Structura cheltuielilor medii de consum ale populației, 2023, %

Sursa: elaborată de autori în baza datelor BNS

Deși principalele destinații ale cheltuielilor de consum pentru pensionarii din mediul urban și cel rural sunt similare, există diferențe semnificative în indicatorii cantitativi ai structurii acestor cheltuieli. Ponderele cheltuielilor pentru produse alimentare în structura cheltuielilor de consum joacă un rol important în evaluarea nivelului de trai al oamenilor. Potrivit legii lui Engel, cu cât este mai mare ponderea cheltuielilor de consum alocată pentru produse alimentare, cu atât nivelul de trai al membrilor gospodăriilor casnice este mai scăzut. Pentru pensionarii din mediul rural, ponderea cheltuielilor pentru produsele alimentare în structura cheltuielilor de consum este de 47,9%, adică cu 1,6 puncte procentuale mai mult decât pentru pensionarii din mediul urban. Astfel, ponderea mai mare a cheltuielilor pentru produsele alimentare ale pensionarilor din mediul rural indică la un nivel de trai mai scăzut al acestora comparativ cu cel al pensionarilor din mediul urban.

Pensionarii din mediul rural au o pondere mai mare a cheltuielilor pentru întreținerea locuințelor decât pensionarii din mediul urban. Ei alocă 22,9% din cheltuielile de consum pentru aceste scopuri, ceea ce este cu 2,2 p.p. mai mult decât

la pensionari din mediul urban (20,7%). O astfel de pondere semnificativă a cheltuielilor de întreținere a locuințelor este legată cu tarifele înalte pentru serviciile locativ-comunale, ceea ce a dus la alocarea a mai mult de 1/5 din toate cheltuielile pensionarilor pentru plata acestora.

Particularitățile stilului și modului de viață sunt reflectate în diferențele semnificative dintre pensionarii urbani și pensionarii rurali în ceea ce privește ponderea cheltuielilor pentru satisfacerea nevoilor de ordin superior. Acestea sunt vizibile mai mici la pensionarii din mediul rural decât la cei din mediul urban. Acestea sunt cheltuieli care contribuie la o creștere a capitalului uman: pentru menținerea sănătății (7,8% pentru pensionari din mediul urban și 5,1% – pentru pensionari din mediul rural), pentru recreere și evenimente culturale (1,9% – pentru pensionari din mediul urban și 0,8% – pentru pensionari rurali). Acestea sunt cheltuielile pentru restaurante și hoteluri care oferă alimentare de înaltă calitate în afara casei și vacanțe confortabile în afara țării (2,0% pentru pensionari urbani și 0,4% – pentru pensionari din mediul rural).

Persoanele vârstnice din mediul rural au condițiile de trai semnificativ mai proaste decât cele din orașe. Doar 73,4% din locuințele gospodăriilor rurale formate doar din persoane vârstnice (60+ ani) erau dotate cu apeduct, în timp ce în mediul urban erau 98% dintre acestea (BNS, Vârstnicii în Republica Moldova în anul 2022). Doar 57,8% din gospodăriile rurale cu persoane vârstnice aveau sisteme de canalizare (în orașe – 94,1%), o baie sau duș în casă – 43,5% și, respectiv, 86,2%. În mediul rural, 90,5% dintre gospodăriile cu persoanele vârstnice foloseau lemne sau cărbune pentru a-și încălzi locuințele pe vreme rece, în timp ce 71,7% dintre gospodăriile de vârstnici din mediul urban aveau încălzire centrală sau autonomă.

Autoevaluarea de către membrii gospodăriilor casnice a nivelului lor de trai depinde de mediul de reședință a gospodăriei. Membrii a 4,6% din gospodăriile rurale formate doar din persoane vârstnice (60+ ani) și-au evaluat nivelul de trai drept „bun și foarte bun” – acesta este de 2,2 ori mai puțin decât în rândul membrilor gospodăriilor urbane de același tip (10,3%). În același timp, în rândul membrilor gospodăriilor rurale formate doar din persoanele vârstnice, membrii a 14,3% din gospodării și-au considerat nivelul de trai rău sau foarte rău, ceea ce este de 1,2 ori mai mic decât în rândul locuitorilor din mediul urban (17,2%). Situația, când ponderea persoanelor vârstnice din mediul rural care își evaluează nivelul de trai drept bun și foarte bun, precum și rău și foarte rău, a fost mai mică decât în rândul locuitorilor urbani, se explică prin faptul că ponderea sătenilor vârstnici care au dat o evaluare satisfăcătoare al nivelului lor de trai (81,1%), a fost mai mare decât a locuitorilor urbani (72,5%).

Astfel, nivelul de trai al pensionarilor din mediul rural este semnificativ inferior atât valorii medii pentru întreaga populație rurală, cât și pentru pensionarii din mediul urban. Pentru a depăși aceste decalaje, este recomandabil de a continua practica de îmbunătățire a situației lor financiare. Republica Moldova are o experiență pozitivă în acest domeniu. În special, o creștere consecventă a pensiei minime pentru limită de vârstă – de la 1143,57 lei în 2020 la 2620,62 lei – în 2023, adică de 2,3 ori. În plus, plăți periodice unice pensionarilor cu pensii mici (în

special, plata în 2022 a 1500 de lei persoanelor a căror pensie lunară era mai mică de 5000 lei). Datorită faptului că printre beneficiarii de pensii mici se numără semnificativ mai mulți locuitori din mediul rural decât cei din mediul urban, aceste măsuri au avut cel mai favorabil impact asupra situației financiare a pensionarilor din mediul rural. Pentru pensionarii din mediul rural, este foarte importantă depășirea izolării sociale, încurajarea participării active la viața societății și a ocupării fezabile pe piața muncii (și primirea veniturilor suplimentare pe această bază). Acesta este scopul *Programului privind îmbătrânirea activă și sănătoasă pentru anii 2023-2027*, care este implementat de Ministerul Muncii și Protecției Sociale al Republicii Moldova cu sprijinul Fondului Națiunilor Unite pentru Populație.

Acknowledgments: The article was developed within the framework of Subprogram 030101 „Strengthening the resilience, competitiveness, and sustainability of the economy of the Republic of Moldova in the context of the accession process to the European Union”, institutional funding.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova (BNS). (n.d.). *Nivelul de trai al populației. Statistici pe domenii. Statistica socială.* <https://statistica.gov.md/category.php?l=ro&idc=445>
- Biroul Național de Statistică al Republicii Moldova (BNS). (2023). *Vârstnicii în Republica Moldova în anul 2022.* https://statistica.gov.md/ro/varstnicii-in-republica-moldova-in-anul-2022-9578_60729.html